

MUNI
LAW

Správa dopravy (pozemní komunikace)

SP III - 7. 5. 2019

Sylabus k tématu přednášky

Osnova

- Právní úprava
- Definice pozemních komunikací
- Kategorizace pozemních komunikací
- Vlastnický režim
- Povinnosti vlastníka
- Užívání pozemních komunikací
- Součásti a příslušenství
- Označení
- Napojení, stavební aspekty
- Ochrana pozemních komunikací
- Odpovědnost za škodu
- Státní správa na úseku

Právní úprava

– Zákony

- zákon č. 13/1997 Sb., o **pozemních komunikacích - ZoPK**
- související aspekty také v zákoně č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (**zákon o silničním provozu) - ZoSP**

– Prováděcí předpisy

- vyhláška Ministerstva dopravy a spojů č. 104/1997 Sb., **kteou se provádí zákon o pozemních komunikacích**
- vyhláška č. 470/2012 Sb., o užívání pozemních komunikací zpoplatněných mýtným
- vyhláška č. 306/2015 Sb., o užívání pozemních komunikací zpoplatněných časovým poplatkem
- Nařízení vlády č. 240/2014 Sb., o výši časových poplatků, sazeb mýtného, slevy na mýtném a o postupu při uplatnění slevy na mýtném
- Nařízení vlády č. 264/2009 Sb., o bezpečnostních požadavcích na tunely pozemních komunikací delší než 500 metrů

Definice pozemních komunikací

- Definice pozemních komunikací (§ 2 odst. 1 ZoPK):
 - *„Pozemní komunikace je **dopravní cesta určená k užití silničními a jinými vozidly a chodci, včetně pevných zařízení nutných pro zajištění tohoto užití a jeho bezpečnosti.**“*
 - nikoli nutně kumulativně, pozemní komunikací může být:
 - komunikace určená pouze pro motorová silniční vozidla (dálnice či silnice pro motorová vozidla)
 - stezka pro cyklisty či také chodník, pěšina apod. (dále viz místní komunikace IV. třídy)

Kategorizace

- Kategorizace pozemních komunikací (§ 2 odst. 2 ZoPK):
 - *a) dálnice*
 - *b) silnice*
 - *c) místní komunikace*
 - *d) účelová komunikace*
 - dále v rámci jednotlivých kategorií **také rozdělení do tříd** (vyjma účelové pozemní komunikace)
- Zařazování do kategorií (§ 3 ZOPK)
 - **rozhoduje příslušný silniční správní úřad** na základě určení, dopravního významu a stavebně technického vybavení
 - dojde-li ke změně dopravního významu nebo určení pozemní komunikace, rozhodne se o změně kategorie nebo třídy
 - obdobně pro třídy v rámci jednotlivých kategorií
- Kategorizace významná např. pro
 - vlastnický režim (viz ustanovení ZoPK)
 - zvláštní pravidla pro provoz (viz ustanovení ZoPPK)
 - technické požadavky na komunikaci (viz vyhláška č. 104/1997 Sb. a technická norma ČSN 73 6101)
 - frekvenci kontrol a pravidla pro údržbu (viz ustanovení ZoPK) apod.

Kategorizace

– Dálnice (§ 4 ZoPK)

- **zákoná definice:** *Dálnice je pozemní komunikace určená pro rychlou dálkovou a mezistátní dopravu silničními motorovými vozidly, která je budována bez úrovnových křížení, s oddělenými místy napojení pro vjezd a výjezd a která má směrově oddělené jízdní pásy.*
- význam slova = dálková silnice
- svou povahou **páteřní rychlostní komunikace**
- podle určení a dopravního významu rozdělení na **dálnice I. třídy a II. třídy**
- dálnice II. třídy = většina dřívějších silnic pro motorová vozidla (viz dále) převedená od 1. 1. 2016 do kategorie dálnic v rámci „nového pojetí dálniční sítě“ (vedlejším důsledkem bylo skokové navýšení celkové délky dálnic zhruba o třetinu)
- pozemní komunikace **s omezeným přístupem**
- pouze pro silniční motorová vozidla (tedy nikoli nemotorová vozidla či chodce apod.)
- jejichž nejvyšší povolená rychlost není nižší, než stanoví zvláštní předpis (= 80 km/h dle ZoPPK)
- **vysoké technické požadavky**
- např. vysoká návrhová rychlost, směrově oddělení jízdní pásy se (zpravidla) čtyřmi pruhy, výhradně mimoúrovňové křižovatky, velké poloměry směrových oblouků, nízké stoupání a klesání, široké krajnice a dělící pás, dlouhé připojovací pruhy apod.
- **specifické podmínky pro provoz** (max. rychlost 130/km/h a další)
- k 1. 1. 2019 v ČR celkem 1248 km dálnic
- v současnosti v provozu 19 dálnic (většina je však nedokončena)

Kategorizace

– Silnice (§ 5 ZoPK)

- **zákonná definice:** *Silnice je veřejně přístupná pozemní komunikace určená k užití silničními a jinými vozidly a chodci.*
- tvoří **silniční síť**
- podle určení a dopravního významu rozdělení do tříd:
 - **a) silnice I. třídy**, která je určena zejména pro dálkovou a mezistátní dopravu,
 - **b) silnice II. třídy**, která je určena pro dopravu mezi okresy,
 - **c) silnice III. třídy**, která je určena k vzájemnému spojení obcí nebo jejich napojení na ostatní pozemní komunikace.
- specifickou kategorií = **silnice pro motorová vozidla**
- silnice I. třídy bez úrovnových křížení, s oddělenými místy napojení pro vjezd a výjezd a na níž není přímo připojena sousední nemovitost s výjimkou nemovitostí přímo připojených z odpočívek
- technickými požadavky se blíží dálnicím (některé rozdíly: užší dělicí pás, užší krajnice, ostřejší stoupání/klesání či poloměry), stále je ovšem právně silnicí I. třídy
- označena značkou „silnice pro motorová vozidla“ dle ZoPPK
- podmínky pro provoz jako na dálnici (pouze max. rychlost = 110 km/h, ale lze zvýšit na 130 km/h)
- **všeobecné užívání**
- výjimka = silnice pro motorová vozidla, kde pouze motorová vozidla (obdobně dálnici)

Kategorizace

– Místní komunikace (§ 6 ZoPK)

- **zákonná definice:** *Místní komunikace je veřejně přístupná pozemní komunikace, která slouží převážně místní dopravě na území obce.*
- podle dopravního významu, určení a stavebně technického vybavení rozdělení do tříd:
- **a) místní komunikace I. třídy,**
- **b) místní komunikace II. třídy,** kterou je dopravně významná sběrná komunikace s omezením přímého připojení sousedních nemovitostí
- **c) místní komunikace III. třídy,** kterou je obslužná komunikace
- **d) místní komunikace IV. třídy,** kterou je komunikace nepřístupná provozu silničních motorových vozidel nebo na které je umožněn smíšený provoz

- podrobněji vymezeno v prováděcím předpisu (vyhlášce č. 104/1997 Sb.):
- *MK I. třídy jsou dopravně nejvýznamnější sběrné komunikace ve městech*
- *MK II. třídy jsou sběrné komunikace, které spojují části měst navzájem nebo napojují města, případně jejich části na pozemní komunikace vyšší třídy nebo kategorie*
- *MK III. třídy jsou obslužné místní komunikace ve městech a obcích umožňující přímou dopravní obsluhu jednotlivých objektů, pokud jsou přístupné běžnému provozu motorových vozidel*
- *MK IV. třídy jsou samostatné chodníky, stezky pro pěší, cyklistické stezky, cesty v chatových oblastech, podchody, lávky, schody, pěšiny, zklidněné komunikace, obytné a pěší zóny apod.*

- také místní komunikace **může být silnicí pro motorová vozidla**, pokud jde-li o místní komunikaci I. třídy, která splňuje parametry pro silnici pro motorová vozidla (viz dříve)

Kategorizace

– Účelová komunikace (§ 7 ZoPK)

- lze rozdělovat dle režimu užívání na:
 - **veřejně přístupné**
 - jakožto účelová komunikace je pozemní komunikace,
 - která slouží ke spojení jednotlivých nemovitostí pro potřeby vlastníků těchto nemovitostí nebo
 - ke spojení těchto nemovitostí s ostatními pozemními komunikacemi nebo
 - k obhospodařování zemědělských a lesních pozemků
 - **neveřejné** v uzavřeném prostoru nebo objektu, která slouží potřebě vlastníka nebo provozovatele uzavřeného prostoru nebo objektu
 - přístupné v rozsahu a způsobem, který stanoví vlastník nebo provozovatel uzavřeného prostoru nebo objektu
- **veřejně přístupné účelové komunikace lze užívat** na základě obecného užívání podle ZoPK
- i v jejich případě lze ovšem na žádost vlastníka účelové komunikace (a po projednání s Policií České republiky) upravit nebo omezit veřejný přístup na účelovou komunikaci, pokud je to nezbytně nutné k ochraně oprávněných zájmů tohoto vlastníka
- o omezení užívání rozhoduje místně příslušný silniční správní úřad, který taktéž může deklarativně rozhodnout, zda je účelová pozemní komunikace neveřejnou
- ke vzniku nedochází na základě kategorizace (zařazení do příslušné kategorie silničním správním úřadem)
- nýbrž **naplněním znaků účelové komunikace**
- v případě veřejně přístupné účelové komunikace mimo zákonných znaků (viz tři kategorie, resp. účely účelových pozemních komunikací výše) také znaky dovozené judikaturou - viz *exkurz na konci této prezentace*

Vlastnický režim

– Obecná východiska (§ 9 ZoPK)

- pozemní komunikace specifickým případem **tzv. vyhrazeného majetku** jakožto majetku, který může být vlastněn pouze některými veřejnými (veřejnoprávními) subjekty
- viz obecně čl. 11 odst. 2 Listiny základních práv a svobod
- ovšem poněkud nedůsledně - změna kategorie pozemní komunikace totiž nevede ke změně vlastnictví, nýbrž podmínkou pro změnu kategorie je změna vlastnictví (resp. smlouvy o budoucí smlouvě o převodu vlastnického práva k dotčené pozemní komunikaci uzavřené mezi stávajícím vlastníkem a budoucím vlastníkem)

– Dálnice

- ve vlastnictví **státu**

– Silnice

- I. třídy ve vlastnictví **státu**
- II. a III. třídy ve vlastnictví **kraje**, na jehož území se nacházejí

– Místní komunikace

- ve vlastnictví **obce**

– Účelové komunikace

- ve vlastnictví **právnícké nebo fyzické osoby** = v soukromém vlastnictví
- právníckou osobou může být také veřejný subjekt (stát, obec, kraj, ale potenciálně i jiný veřejný subjekt), pak ve vlastnictví veřejném
- na vlastníky účelové komunikace se **nevztahují povinnosti stanovené ZoPK**, viz dále

Povinnosti vlastníka

– Správa (§ 9 ZoPK)

- vlastník musí vykonávat **správu**, kterou lze rozumět zejména pravidelné a mimořádné *prohlídky, údržbu a opravy*
- podrobnosti upravuje prováděcí předpis (vyhláška č. 104/1997 Sb., viz níže)
- dále výkon správy může vlastník zajišťovat prostřednictvím správce jakožto právnická osoba zřízená nebo založená (a ovládané) vlastníkem pozemní komunikace (zpravidla *tzv. komunální podniky*)

- běžné **prohlídky** - zjišťuje se především správná funkce dopravního značení, bezpečnostního zařízení a závady ve sjízdnosti (schůdnosti) v těchto lhůtách:
 - dálnice každý pracovní den
 - silnice I. třídy 2× týdně
 - silnice II. třídy 2× měsíčně
 - silnice III. třídy 1× měsíčně
- dále např. také *hlavní prohlídka* (zjišťuje se stavebně technický stav komunikace, včetně jejích součástí a příslušenství (nejméně jednou za 5 let, ale v některých případech dříve) či *mimořádná prohlídka* - např. při náhlém poškození vozovky

- cílem **údržby a oprav** je odstranit závady ve sjízdnosti, opotřebení nebo poškození komunikace, jejích součástí a příslušenství
- rozsah a způsob provedení závisí na vyhodnocení výsledků prohlídek, popř. na doporučeních systému hospodaření s vozovkou
- podrobnosti v příloze prováděcího předpisu

– Evidence

- dále zejména povinnost vlastníka vést evidenci jím vlastněných pozemních komunikací
- evidence prostřednictvím *pasportu komunikace*

- souběžně *Centrální evidence pozemních komunikací* jako informačním systémem veřejné správy vedený Ministerstvem dopravy

Užívání

– Obecné užívání (§ 19 ZoPK)

- oprávnění každého užívat pozemní komunikace bezplatně obvyklým způsobem a k účelům, ke kterým jsou určeny = **obecné užívání**
- **užívání na základě veřejného práva**, nevyžaduje další soukromoprávní oprávnění
- proto pozemní komunikace zpravidla vlastněny veřejnými subjekty, které jsou přirozeně spojeny s veřejným zájmem
- problematické ovšem v případě veřejně přístupných účelových komunikací (viz samostatná prezentace)

- **podmínky a limity obecného užívání:**
- uživatel se musí přizpůsobit stavebnímu stavu a dopravně technickému stavu dotčené pozemní komunikace
- v mezích zvláštních předpisů upravujících provoz na pozemních komunikacích = zejména pravidla provozu na pozemních komunikacích podle ZoPPK
- za podmínek stanovených ZoPK = např. omezení pro některé kategorie pozemních komunikací
- a pokud pro zvláštní případy nestanoví tento zákon nebo zvláštní předpis jinak = výjimky z obecného užívání

- **konkrétní omezení**, např.:
- zákaz znečišťovat nebo poškozovat
- neoprávněně odstraňovat, zakrývat, přemísťovat, osazovat nebo pozměňovat dopravní zařízení
- používat pásová a jiná vozidla, jejichž kola nejsou opatřena pneumatikami nebo gumovými obručemi
- používat sněhové řetězy v úsecích, kde vozovka není dostatečně pokryta sněhovou nebo ledovou vrstvou
- používat hroty v pneumatikách
- odstavovat autovraky
- z uvedených možné výjimky

- **další omezení plynou z pravidel provozu na pozemních komunikacích**

Užívání

– Výjimky z obecného užívání (§ 19a - 24b ZoPK)

- **dočasný zákaz stání nebo zastavení** silničních vozidel - např. pro tzv. bloková čištění
- **odstraňování autovraků** vlastníkem pozemní komunikace
- omezení obecného užívání **uzavírkami a objížďkami**
- omezení vjezdu některých vozidel (tranzitní dopravy, proti „objížďení zpoplatněných úseků“)
- zpoplatnění obecného užívání

- dvě možnosti **zpoplatnění**
- a) podle typu vozidla a ujeté vzdálenosti po zpoplatněné pozemní komunikaci = „mýtné“ (mýtné pro nákladní vozidla)
- b) podle časového období užívání zpoplatněné pozemní komunikace = „časový poplatek“ (dálniční kupóny)
- nikoli kumulativně, podrobnosti v prováděcích předpisech
- další možnost zpoplatnění = *mimořádné změny dopravního významu* (kompenzace za nezbytné náklady vynaložené v souvislosti s podstatným nárůstem zatížení části pozemní komunikace, jejíž stavební stav nebo dopravně technický stav tomuto nárůstu zjevně neodpovídá - vlastník komunikace se může domáhat u soudu)

- opačná situace = **rozšíření obecného užívání** ZoPK
- na vybraných úsecích možnost provozovat vozidla, která překračují limity vyžadované ZoPPK (tzv. gigalinery s délkou až 25,5 m)

– Zvláštní užívání (§ 25 ZoPK)

- k užívání dálnic, silnic a místních komunikací **jiným než obvyklým způsobem** nebo **k jiným účelům, než pro které jsou určeny**
- třeba **povolení** příslušného silničního správního úřadu vydaného s předchozím **souhlasem vlastníka** dotčené pozemní komunikace,
- a může-li zvláštní užívání ovlivnit bezpečnost nebo plynulost silničního provozu, také s předchozím souhlasem Ministerstva vnitra, jde-li o dálnici, v ostatních případech se souhlasem Policie České republiky

- např. *nadrozměrné náklady, umístování reklamních zařízení, audiovizuální tvorba, stavební práce, použití pásovými vozidly AČR,...*

Ochrana obecného užívání

– Přestupky (§ 42a a 42b ZoPK)

- fyzická osoba, právnická nebo podnikající fyzická osoba se dopustí přestupku tím,
- že **omezí obecné užívání** dálnice, silnice, místní komunikace nebo **veřejně přístupné účelové komunikace** bez povolení nebo v rozporu s tímto povolením neoprávněně zřídí objížďku nebo neoznačí uzavírku nebo objížďku (pokuta do 500000 Kč)
- bez povolení **umístí na pozemní komunikaci pevnou překážku** nebo ji neodstraní na svůj náklad ve lhůtě stanovené silničním správním úřadem (pokuta do 300000 Kč)

– Pevné překážky (§ 7 ZoPK)

- pevnou překážku **lze umístit na pozemní komunikaci pouze na základě povolení** silničního správního úřadu vydaného po projednání s vlastníkem dotčené pozemní komunikace a se souhlasem Ministerstva vnitra, jde-li o dálnici, v ostatních případech se souhlasem Policie České republiky.
- povolení lze vydat pouze za předpokladu, že nebude ohrožena bezpečnost a plynulost silničního provozu a že žadatel o vydání povolení zajistí na svůj náklad všechna potřebná opatření
- pevné překážky, **na jejichž umístění nebylo vydáno povolení, jsou jejich vlastníci povinni odstranit na svůj náklad** ve lhůtě stanovené silničním správním úřadem. Po marném uplynutí stanovené lhůty je vlastník, popřípadě správce dálnice, silnice nebo místní komunikace oprávněn odstranit pevnou překážku na náklady jejího vlastníka
- vztahuje se i **na veřejně přístupné účelové komunikace**

Ochrana obecného užívání

- Rozsudek NSS ze dne 15. 11. 2007, č. j. 6 Ans 2/2007-128
 - Byť tedy užívání veřejně přístupné účelové komunikace může být za určitých podmínek omezeno, je třeba v obecné rovině souhlasit se stěžovateli, **že se tak nemůže dít svémocně, ale jedině způsobem předvídaným v ust. § 7 odst. 1 zákona o pozemních komunikacích, tedy rozhodnutím silničního správního úřadu na návrh vlastníka účelové komunikace, pokud je to nezbytné k ochraně jeho oprávněných zájmů.** V takovém řízení o návrhu na omezení přístupu na veřejně přístupnou účelovou komunikaci musí silniční správní úřad samozřejmě přihlížet rovněž k oprávněným zájmům dosavadních uživatelů dané komunikace, zvláště pak těch, kteří ji využívají pro přístup ke svým nemovitostem či pro něž možnost užívání dané komunikace podmiňuje způsob využití jejich pozemků.
 - **Pokud ovšem vlastník oprávnění ostatních uživatelů komunikace nerespektuje a právě svémocným přehrazením komunikace jejímu užívání brání, jeví se být účinnou cestou k nápravě právě využití ustanovení § 29 odst. 3 zákona o pozemních komunikacích, tedy vydání rozhodnutí, jímž silniční správní úřad nařídí odstranění pevných překážek z této komunikace.** Přestože tedy zákon o pozemních komunikacích definuje pevné překážky v ust. § 29 odst. 1 pouze ve vztahu k dálnicím, silnicím a místním komunikacím, má tato úprava podle názoru Nejvyššího správního soudu širší platnost a lze proto v mezích ust. § 29 odst. 3 cit. zákona naříditi odstranění rovněž takových překážek, které byly neoprávněně umístěny na veřejně přístupné účelové komunikaci. Tomuto výkladu nasvědčuje i pojetí přestupku a jiného správního deliktu dle ust. § 42a odst. 1 písm. l) a § 42b odst. 1 písm. l) zákona o pozemních komunikacích, které rovněž nerozlišují kategorii pozemní komunikace, nýbrž postihují obecně neoprávněně umístění pevné překážky na pozemní komunikaci či její neodstranění ve lhůtě stanovené silničním správním úřadem.

Rozhodování silničního úřadu

- Omezení užívání veřejně přístupné účelové komunikace (§ 7 odst. 1 ZoPK)
 - příslušný silniční správní úřad obecního úřadu obce s rozšířenou působností **může na žádost vlastníka** účelové komunikace a po projednání s Policií České republiky **upravit nebo omezit veřejný přístup na účelovou komunikaci**
 - pokud je to nezbytně nutné k ochraně oprávněných zájmů tohoto vlastníka.
 - úprava nebo omezení veřejného přístupu na účelové komunikace stanovené zvláštními právními předpisy tím není dotčena (= zejména obecná omezení plynoucí ze ZoPK či případně omezení plynoucí z pravidel provozu podle ZoSP)
- Deklaratorní rozhodnutí (§ 7 odst. 2 ZoPK)
 - v pochybnostech, zda z hlediska pozemní komunikace jde o uzavřený prostor nebo objekt, rozhoduje příslušný silniční správní úřad
 - = rozhodování o tom, zda je účelová komunikace veřejně přístupná či nikoli
 - ale také o tom, zda jsou v určitém případě naplněny znaky veřejně přístupné pozemní komunikace

Součásti a příslušenství

– Součásti dálnice, silnice a místní komunikace (§ 12 ZoPK)

- všechny konstrukční vrstvy vozovek a krajnic, odpočívky, stavby a technická a jiná zařízení určená k provádění kontrolní činnosti při dohledu na bezpečnost a plynulost provozu na pozemních komunikacích, přidružené a přídatné pruhy, včetně zastávkových pruhů linkové osobní dopravy
- mostní objekty (nadjezdy), po nichž je komunikace vedena, včetně chodníků, revizních zařízení, ochranných štítů a sítí na nich, strojní vybavení sklopných mostů, ledolamy, propustky, lávky pro chodce nebo cyklisty
- tunely, galérie, opěrné, zárubní, obkladní a parapetní zdi, tarasy, násypy a svahy, dělicí pásy, příkopy a ostatní povrchová odvodňovací zařízení, silniční pomocné pozemky
- svislé dopravní značky, zábradlí, odrazníky, svodidla, pružidla, směrové sloupky, dopravní knoflíky, staničníky, mezníky, vodorovná dopravní značení, dopravní ostrůvky, odrazné a vodící proužky a zpomalovací prahy
- únikové zóny, protihlukové stěny a protihlukové valy, pokud jsou umístěny na silničním pozemku

- dále např. také součástmi místní komunikace *přílehlé chodníky, chodníky pod podloubími, veřejná parkoviště a obratiště, podchody a zařízení pro zajištění a zabezpečení přechodů pro chodce*, pokud nejsou samostatnými místními komunikacemi

– Příslušenství dálnice, silnice a místní komunikace (§ 13 ZoPK)

- přenosné svislé dopravní značky, a dopravní zařízení
- veřejné osvětlení, světelná signalizační zařízení sloužící k řízení provozu,
- silniční vegetace, zásněžky, zásobníky a skládky údržbových hmot,
- objekty a prostranství bezprostředně sloužící výkonu údržby dálnice, silnice nebo místní komunikace (cestmistrovství) nebo k zabezpečení úkolů složek integrovaného záchranného systému a jejich napojení na příslušnou pozemní komunikaci,
- dále různá technická zařízení apod.

Označení

– Označení dálnic, silnic a místních komunikací

- upraveno v prováděcí vyhlášce k ZoPK
- **dálnice a silnice I. třídy** se označují **číslly od 0 do 99**; jde-li o dálnici, uvádí se v evidenci před číslicí písmeno „D“
- **silnice II. třídy** se označují **číslly od 100 do 999**
- **silnice III. třídy** se označují jen v evidenci **čtyř až pětímístnými čísly podle nejbližší dálnice, silnice I. nebo II. třídy**, případně doplněnými indexem malým písmenem
- ramena jednosměrných silnic se označují indexem velkým písmenem
- **silnice** stanovené dle zvláštního předpisu [= *Evropská dohoda o hlavních silnicích s mezinárodním provozem (Ženeva 1975)*] **pro mezinárodní provoz** se označují též písmenem „E“ a číslem
- pro evidenční účely se **místní komunikace** označují arabskými číslicemi počínaje číslem 1, a to zásadně odděleně pro každou třídu místních komunikací; k označení třídy se používá alfabertický znak:
 - a) pro místní komunikace I. třídy písmeno a, např. 1a, 2a,
 - b) pro místní komunikace II. třídy písmeno b, např. 1b, 4b,
 - c) pro místní komunikace III. třídy písmeno c, např. 1c, 8c,
 - d) pro místní komunikace IV. třídy písmeno d, např. 1d, 12d.
- upraveno také označování mostních a jiných objektů (podjezdů, tunelů)
- současně jsou některé pozemní komunikace **také označeny dopravní značkou podle ZoSP**
- *dálnice a silnice pro motorová vozidla*

Napojení, stavební aspekty

– Připojování na pozemní komunikace (§ 10 ZoPK)

- navzájem zřizováním **křížovatek** nebo připojovat na ně sousední nemovitosti zřízením **sjezdů nebo nájezdů**
- podléhá povolení silničního správního úřadu, který si současně vyžádá stanovisko vlastníka pozemní komunikace
- zrušena dřívější úprava, podle které byl pro připojení nemovitosti na pozemní komunikaci vyžadován souhlas vlastníka pozemní komunikace - v praxi problematické (zneužitelné)
- přímé připojení sousední nemovitosti na pozemní komunikaci není účelovou komunikací

– Stavební aspekty

- stavba dálnice, silnice a místní komunikace není součástí pozemku = **samostatnou stavbou**
- pozemní komunikace nejsou evidovány v katastru nemovitostí
- podle stavebního zákona (zákon č. 183/2006 Sb.) vykonávají působnost stavebního úřadu u staveb dálnic, silnic, místních komunikací a veřejně přístupných účelových komunikací (s výjimkou pravomoci ve věcech územního rozhodování) **speciální stavební úřady**
- pozemní komunikace reflektovány v územně plánovací dokumentaci
- mimo stavebních předpisů jsou relevantní technické požadavky na pozemní komunikace (viz vyhláška č. 104/1997 Sb. a technická norma ČSN 73 6101)
- ZoPK reflektuje také tzv. *PPP projekty* (koncesionářské smlouvy)

Ochrana pozemních komunikací

– Silniční ochranné pásmo (§ 31 - 33 ZoPK)

- k ochraně dálnice, silnice a místní komunikace I. nebo II. třídy a provozu na nich mimo souvisle zastavěné území obcí
- prostor ohraničený svislými plochami vedenými do výšky 50 m a ve vzdálenosti
- a) **100 m** od osy přilehlého jízdního pásu dálnice anebo od osy větve její křižovatky s jinou pozemní komunikací; pokud by takto určené pásmo nezahrnovalo celou plochu odpočívky, tvoří hranici pásma hranice silničního pozemku,
- b) **50 m** od osy vozovky nebo přilehlého jízdního pásu silnice I. třídy nebo místní komunikace I. třídy,
- c) **15 m** od osy vozovky nebo od osy přilehlého jízdního pásu silnice II. třídy nebo III. třídy a místní komunikace II. třídy.
- **silniční pozemky** = pozemky, na nichž je umístěno těleso dálnice, silnice a místní komunikace a silniční pomocný pozemek
- **stavby** vyžadující povolení či ohlášení lze v ochranném pásmu zřizovat jen **na základě povolení** silničního správního úřadu (územním, stavebním nebo společným územním a stavebním řízení je povolení nahrazeno závazným stanoviskem)
- dále omezení pro umístování objektů či vysazování vegetace pro **zajištění rozhledových prostorů**
- ještě přísnější omezení pro reklamní zařízení (viz samostatná prezentace)
- **omezení vlastníků v ochranném pásmu**
- oprávnění v silničním ochranném pásmu na nezbytnou dobu a v nezbytné míře vstupovat na cizí pozemky, nebo na stavby na nich stojící, za účelem oprav, údržby, umístění zásněžek, odstraňování následků nehod a jiných překážek omezujících silniční provoz
- povinnost strpět, aby na pozemcích byla provedena nezbytná opatření k zabránění sesuvů půdy, padání kamenů apod.
- povinnost v některých případech strpět zřízení věcného břemene za jednorázovou úplatu

Odpovědnost za škodu

– Obecná pravidla (§ 27 ZoPK)

- uživatelé dálnice, silnice, místní komunikace *nebo chodníku* **nemají nárok na náhradu škody, která jim vznikla ze stavebního stavu nebo dopravně technického stavu** těchto pozemních komunikací
- *stavební stav* = kvalita, stupeň opotřebení povrchu, podélné nebo příčné vlny, výtluky, které nelze odstranit běžnou údržbou, únosnost vozovky, krajnic, mostů a mostních objektů a vybavení pozemní komunikace součástmi a příslušenstvím
- *dopravně technický stav* = technické znaky (příčné uspořádání, příčný a podélný sklon, šířka a druh vozovky, směrové a výškové oblouky) a začlenění pozemní komunikace do terénu (rozhled, nadmožská výška)
- na základě stavebního stavu nebo dopravně technického stavu komunikací je nesena odpovědnost pouze vůči vlastníkům sousedních nemovitostí za škody, které jim vznikly v jejich důsledku

- nárok na náhradu směrem k vlastníkovi vozidla (či chodci) **až v případě, kdy byla příčinnou škody závada ve sjízdnosti** (či obdobně *závada ve schůdnosti* u chodníku)
- směřuje vůči vlastníkovi dálnice, silnice, místní komunikace (nebo chodníku) či vůči správci (za kterého vlastník ručí)
- ale současně **možnost liberace**, pokud prokáže, že nebylo v mezích jeho možností tuto závadu odstranit, u závady způsobené povětrnostními situacemi a jejich důsledky takovou závadu zmírnit, ani na ni předepsaným způsobem upozornit

– Závada ve sjízdnosti (§ 26 - 28 ZoPK)

- dálnice, silnice a místní komunikace jsou sjízdné, jestliže umožňují bezpečný pohyb silničních a jiných vozidel přizpůsobený stavebnímu stavu a dopravně technickému stavu těchto pozemních komunikací a povětrnostním situacím a jejich důsledkům
- **závada ve sjízdnosti** = taková **změna ve sjízdnosti** dálnice, silnice nebo místní komunikace, **kterou nemůže řidič vozidla předvídat při pohybu vozidla přizpůsobeném stavebnímu stavu a dopravně technickému stavu těchto pozemních komunikací a povětrnostním situacím a jejich důsledkům**

- pokud byla závada ve sjízdnosti způsobena někým, musí její vznik neprodleně oznámit a uhradit náklady k odstranění či sám odstranit

Státní správa na úseku

– Výkon státní správy (§ 40 ZoPK)

- státní správu ve věcech dálnice, silnice, místní komunikace a veřejné účelové komunikace vykonávají **silniční správní úřady**
- **kterými obecně jsou:**
- *Ministerstvo dopravy* - ve vztahu k dálnicím
- *krajský úřad* - ve vztahu k silnicím I. třídy
- *obecní úřad obce s rozšířenou působností* - ve vztahu k silnicím II. a III. třídy a veřejně přístupným účelovým komunikacím
- *obecní úřad* - ve vztahu k místním komunikacím
- ve specifických situacích také *celní úřad a újezdní úřad*

– Státní dozor (§ 41 ZoPK)

- státní dozor na dálnicích, silnicích, místních komunikacích a veřejně přístupných účelových komunikacích vykonávají *silniční správní úřady v rozsahu své působnosti*

– Vybrané přestupky (§

- omezení obecného užívání pozemní komunikace (pokuta do 500000 Kč)
- zvláštní užívání bez povolení (pokuta do 500000 Kč)
- zřizování nebo provozování reklamního zařízení v silničním ochranném pásmu bez povolení (pokuta do 300000 Kč)
- umístění a neodstranění překážky na pozemní komunikaci (pokuta do 300000 Kč)
- užije vozidlo v systému časového zpoplatnění, aniž by byl uhrazen časový poplatek (pokuta do 5000 Kč příkazem na místě)

Účelová komunikace - znaky

– Účelová komunikace (§ 7 ZoPK)

- pokud se jedná o veřejně přístupné účelové komunikace, je možné její **obecné užívání** na základě ZoPK
- které je založeno (a chráněno) veřejným právem (nevyžaduje soukromoprávní titul)
- **problém:** veřejně přístupné účelové komunikace mohou být ve vlastnictví soukromých subjektů
- obecným užíváním je tedy **omezeno jejich vlastnické právo**, a to (zpravidla) bez náhrady
- z tohoto důvodu **je také významné** (a v praxi mnohdy problematické), zda určitá komunikace může být kvalifikována jako veřejně přístupná účelová komunikace
- ke vzniku veřejně přístupné účelové komunikace nedochází na základě kategorizace (zařazení do příslušné kategorie silničním správním úřadem), nýbrž (neformalizovaně) ze zákona **naplněním určitých znaků**

– Znaky veřejně přístupné účelové komunikace

- 1) jde o **stárou a v terénu patrnou dopravní cestu**, která
- 2) naplňuje **účel stanovený v zákoně**, přičemž
- 3) její vlastník dal **souhlas k obecnému užívání** své cesty veřejností a zároveň
- 4) tato **cesta naplňuje nutnou komunikační potřebu**

Znaky - cesta

- Rozsudek NSS ze dne 2. 5. 2012, č. j. 1 As 32/2012-42
 - I. V řízení o určení, zda je určitý pozemek (cesta) veřejně přístupnou účelovou komunikací, či nikoli (§ 7 odst. 1 zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích), **je třeba v první řadě zkoumat, existuje-li zde vůbec dopravní cesta ve smyslu § 2 odst. 1 citovaného zákona, která je užívána v režimu obecného užívání** (§ 19 uvedeného zákona).
 - II. Obecné užívání účelové pozemní komunikace spočívá v možnosti blíže neurčeného okruhu osob tuto komunikaci bezplatně užívat, a to způsobem obvyklým a k účelům, ke kterým je tato komunikace určena. Nejde-li o cestu obecně užívanou, nemůže jít ani o pozemní komunikaci. Úprava užívání takové cesty proto musí být řešena nikoli prostřednictvím institutů veřejného práva (deklarace veřejně přístupné účelové komunikace), ale práva soukromého.
- Rozsudek KS v Praze, ze dne 5. 5. 2016 48, č. j.A 7/2015-140
 - Došlo-li k faktickému (rozoráním) či právnímu (ztrátou komunikační potřeby v důsledku scelení pozemků) zániku veřejně přístupné účelové komunikace (§ 7 odst. 1 zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích) sloužící obhospodařování zemědělských pozemků v době nesvobody, může výjimečně dojít k „obživnutí“ již zaniklé veřejné komunikace včetně souhlasu s jejím veřejným užíváním daným v době před kolektivizací (resp. od nepaměti), jestliže v přiměřené době po navrácení přilehlých pozemků původním vlastníkům v restituci dojde v terénu k obnovení této komunikace a komunikace je nadále nezbytná.

Znaky - účel

- Plyne ze zákonné definice (§ 7 ZoPK)
 - účelová komunikace je pozemní komunikace,
 - která slouží ke **spojení jednotlivých nemovitostí pro potřeby vlastníků těchto nemovitostí**
 - nebo ke **spojení těchto nemovitostí s ostatními pozemními komunikacemi**
 - nebo k **obhospodařování zemědělských a lesních pozemků**

Znaky - souhlas

- Nález ústavního soudu ze dne 9. 1. 2008, sp. zn. II. ÚS 268/06
 - Vlastnické právo náleží svou povahou do kategorie „základních“ práv a svobod jednotlivce („core-rights“), a tvoří tedy jádro personální autonomie jednotlivce ve vztahu k veřejné moci. Podle liberální tradice, která stála u zrodu ideologie základních práv a svobod, je vlastnické právo všezahrnující kategorií autonomního postavení jednotlivce vůči veřejné moci (srov. např. Komárková, B. Původ a význam lidských práv. Praha : SPN, 1990, s. 103: „Locke ukládá státu ochranu pozemských hodnot života, osobní svobody a věcného vlastnictví. Později shrnuje do pojmu vlastnictví všechny tyto hodnoty ...“).
 - **Ústavně konformní omezení vlastnického práva je možné pouze ve veřejném zájmu, na základě zákona a za náhradu, přičemž míra a rozsah omezení musí být proporcionální ve vztahu k cíli, který omezení sleduje, a prostředkům, jimiž je omezení dosahováno.** Tam, kde jedna z těchto podmínek nuceného omezení vlastnického práva absentuje (například zákon nepředpokládá poskytnutí kompenzace za jeho omezení), jedná se o neústavní porušení vlastnického práva. **V takových případech lze ústavně konformně omezit vlastnické právo pouze se souhlasem vlastníka**, proto existuje-li v zákoně veřejnoprávní institut omezující vlastnické právo, aniž by s tímto omezením spojoval poskytnutí náhrady, je nezbytnou podmínkou jeho ústavní konformity souhlas vyjádřený vlastníkem.
 - **Tak je tomu v případě tzv. veřejně přístupných účelových komunikací definovaných v ustanovení § 7 odst. 1 zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, v jejichž případě je vlastnické právo omezeno tím, že vlastník musí strpět obecné užívání pozemku jako komunikace (§ 19 citovaného zákona) a umožnit na něj veřejný přístup.** Zákon o pozemních komunikacích však toto omezení nespojuje s poskytnutím finanční náhrady. S ohledem na shora uvedené lze tedy konstatovat, že jeho jediný ústavně konformní výklad je ten, že s takovým omezením vlastnického práva musí vlastník příslušného pozemku souhlasit. Vedle nezbytného souhlasu vlastníka je podmínkou veřejného užívání soukromého pozemku též existence nutné a ničím nenahraditelné komunikační potřeby. Z dnešních hledisek posuzování legitimních omezení základních práv se totiž jedná o nezbytnou podmínku proporcionality omezení. Zjednodušeně řečeno, existují-li jiné způsoby, jak dosáhnout sledovaného cíle (zajištění komunikačního spojení nemovitostí), aniž by došlo k omezení vlastnického práva, je třeba dát před omezením vlastnického práva přednost těmto jiným způsobům.

Znaky - souhlas

- Nález ústavního soudu ze dne 15. 3. 2011, sp. zn. III. ÚS 2942/10
 - V případech, v nichž zákon nepředpokládá poskytnutí kompenzace za omezení vlastnického práva, lze je ústavně konformně omezit pouze se souhlasem vlastníka, čili existuje-li v zákoně veřejnoprávní institut omezující vlastnické právo, aniž by s tímto omezením spojoval poskytnutí náhrady, je nezbytnou podmínkou jeho ústavní konformity souhlas vyjádřený vlastníkem. Tak je tomu v případě tzv. veřejně přístupných účelových komunikací definovaných v ustanovení § 7 odst. 1 zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, v jejichž případě je vlastnické právo omezeno tím, že vlastník musí strpět obecné užívání pozemku jako komunikace (§ 19 zákona) a umožnit na něj veřejný přístup. Existují-li jiné způsoby, jak dosáhnout sledovaného cíle (zajištění komunikačního spojení nemovitostí), aniž by došlo k omezení vlastnického práva, je třeba dát před omezením vlastnického práva přednost těmto jiným způsobům.
 - Obecný soud v rámci ústavně konformní interpretace § 7 odst. 1 zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, na základě důkazního řízení **musí mít za prokázané, že vlastník poskytl – výslovně anebo konkludentně – souhlas s veřejným užíváním účelové komunikace**, a dále musí mít za prokázanou podmínku potřeby. **Konkludentní souhlas s veřejným užíváním účelové komunikace (§ 7 odst. 1 zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích) nelze bez dalšího vyvodit z toho, že stěžovatel nebo jeho právní předchůdce účelovou komunikaci neoplotili ani neoznačili jako soukromý pozemek se zákazem vstupu.** Při posouzení ať již výslovného anebo konkludentního souhlasu soud musí zohlednit i zákonnou úpravu nakládání s majetkem České republiky, jak je obsažena v zákoně č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů, tj. zdali nebyl dán nad rámec zákonných povinností při hospodaření s majetkem státu.

Znaky - komunikační potřeba

- Rozsudek NSS ze dne 16. 5. 2011, č. j. 2 As 44/2011-99
 - I. Omezení vlastnického práva v podobě existence veřejně přístupné účelové pozemní komunikace bez souhlasu vlastníka představuje omezení ve prospěch veřejného zájmu (čl. 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod), nikoliv omezení ve prospěch chráněného obecného zájmu (čl. 11 odst. 3 Listiny), a proto za ně náleží náhrada.
 - II. Předpokladem pro vydání deklaratorního rozhodnutí o tom, že určitá komunikace je veřejně přístupnou účelovou pozemní komunikací ve smyslu § 7 odst. 1 věty první zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, je mj. souhlas vlastníka pozemku, na kterém se komunikace nachází. Není-li tento souhlas dán nebo jsou-li o něm důvodné pochybnosti, je možné k deklaraci existence účelové pozemní komunikace přistoupit výhradně za splnění následujících podmínek: naplnění zákonných znaků veřejně přístupné účelové pozemní komunikace, existence nezbytné komunikační potřeby a poskytnutí odpovídající náhrady za omezení vlastnického práva. **Podmínka existence nezbytné komunikační potřeby je splněna, pokud se v dané lokalitě nenachází k předmětné komunikaci alternativa, o níž by bylo možné vzhledem ke konkrétním podmínkám v území ještě rozumně uvažovat.**
- Rozsudek NSS ze dne 17. 10. 2012, sp. zn. 22 Cdo 766/2011
 - Právo obecného užívání účelové komunikace je **vázáno na uspokojování nutné komunikační potřeby. Jakmile tato potřeba pomine, uvedené právo zaniká, stejně jako omezení vlastníka pozemku, na kterém se komunikace nachází (tzv. elasticita vlastnictví).**
- Rozsudek NSS ze dne 30. 3. 2017, č. j. 5 As 140/2014-85
 - V rámci zjišťování existence veřejně přístupné účelové komunikace je nezbytné posoudit splnění podmínky nutnosti komunikační potřeby i v **případě, že právní předchůdce vlastníka komunikace souhlasil s jejím veřejným užíváním.**